

Skärpt tillämpning av miljölagstiftningen

De har blivit allt viktigare att hålla koll på miljölagarna. Ytterst är det företagets vd som är skyldig att hålla sig informerad om all lagstiftning som berör verksamheten. Det räcker inte med de betydande miljöaspekterna – titta även på miljölagstiftningen som berör samtliga miljöaspekter.

Love Lönnroth

För tre år sedan (2009) dömdes två personer i Sverige för miljöbrott. I Falu tingsrätt fick en man ett års fängelse för att ha eldat upp tolv tunnor med lösningsmedel. Och i Sundsvalls hovrätt dömdes en man till tre månaders fängelse för att ha släppt ut en miljöfarlig

kemikalie från en kemtvätt. Dessa två domar var ett trendbrott. Innan 2009 fanns nämligen bara en fällande dom för miljöbrott i Sverige. I dag är det cirka 20 åklagare som enbart är sysselsatta med miljömål. Det har med andra ord blivit allt viktigare att hålla koll på miljölagstiftningen och de

miljöföreskrifter som utfärdas av myndigheterna.

Här finns miljölagstiftningen

Det finns flera nivåer av miljölagstiftning att hålla koll på: EU, miljöbalken, statliga myndigheters föreskrifter och kommunala

Exempel på system för lagbevakning där man lagt in författning, beskrivning av vad lagkravet innebär och beskrivning av hur kravet följs upp inom företaget.

Fällande domar i Ryftesmålet

PUBLISERAD 2012-01-30 | UPPDATERAD 2012-01-30

Like Tweeta

Ryftes vd dömdes på måndagen till villkorlig dom och dagsböter för miljöbrott. Det gotländska grönsaksföretaget ska även betala en företagsbot på en halv miljon kronor.

En av de före detta anställda, en 53-årig man, döms för grovt miljöbrott och miljöbrott till villkorlig dom och dagsböter.

Hans kollega, 51 år gammal, döms för miljöbrott till dagsböter.

Slipper näringsförbud

Ryftes Grönsaker AB ska dessutom betala en företagsbot på 500 000 kronor, eftersom företaget inte anses ha gjort tillräckligt för att förhindra miljöbrottet.

Gotlands tingsrätt ogillar däremot åklagarens begäran om fem års näringsförbud för vd:n.

Det var sommaren 2009 som det uppdagades att Ryftes hade rengjort sprutor till växtskyddsmedel i ett grustag på Gotland.

LÄS OCKSÅ

Kunder lämnar Ryftes efter giftskandal 2009-07-30

Ryftes läser sanera förorenad mark 2009-08-31

Rättegång mot grönsaksföretag inleds 2012-01-09

Vill ha fängelse för ex-vd 2012-01-18

Vd mistänkt för miljöbrott gör pudel 2009-07-20

ATL, Lantbrukets affärstidning

30 januari 2012:

»Ryftes vd dömdes på måndagen till villkorlig dom och dagsböter för miljöbrott. Det gotländska grönsaksföretaget ska även betala en företagsbot på en halv miljon kronor.«

Närkes allehanda 16 april 2012:

»Stora Enso Skog AB får böter för att ha begått artskyddsbrott. I samband med dikning grävdes den fridlysta och rödlistade mosippan bort.«

Dagens eko den 19 maj 2009 om två fällande domar om miljöbrott:

»En man som eldat upp 12 tunnor med lösningsmedel dömdes till ett års fängelse av Falu tingsrätt. En man som släppt ut en miljöfarlig kemikalie från en kemptvätt dömdes den 4 juni 2008 till 3 månaders fängelse av hovrätten i Sundsvall.«

föreskrifter. Dessutom finns det EU-direktiv som anger mål och inriktning för miljöpolitiken inom EU. Den svenska miljölagstiftningen är samlad i miljöbalken, som är en del av svensk författningssamling (SFS) och som innehåller alla gällande lagar och förordningar.

Med stöd av SFS kan även myndigheter som till exempel Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen meddela föreskrifter inom sina områden. Länsstyrelser och kommuner ger också ut lokala föreskrifter. Och förutom den nationella lagstiftningen finns det EU-förordningar som gäller som lag i Sverige, till exempel REACH och CLP som gäller kemiska produkter.

Så Identifierar du rätt lagstiftning

För att identifiera vilken lagstiftning din verksamhet berörs av bör man ha en viss miljöjuridisk kompetens och erfarenhet. Man behöver knappast kunna miljölagstiftningen på sina fem fingrar. Men man behöver ha ett hyggligt grepp om lagar och förordningar i miljöbalken. För att veta vilka

krav som din verksamhet berörs av, bör man till att börja med identifiera verksamhetens miljöpåverkan, de så kallade miljöaspekterna.

Företag som har miljöledningssystem enligt kraven i SS-EN ISO 14001:2004 har en förteckning över de miljöaspekter som är relevanta för verksamheten. Om man till exempel transporterar kemiska produkter uppstår miljöaspekter vid transport av produkterna. I detta fall är det sannolikt att man berörs av lag om transport av farligt gods med tillhörande förordning och föreskrifter från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Inom miljöledningssystemet gör man en priorite-

ring av vilka miljöaspekter som är betydande för att kunna rikta kontroller och uppföljning mot de delar som är mest väsentliga.

När det gäller miljölagstiftning är man skyldig att hålla sig informerad om all lagstiftning som berör verksamheten. Det räcker alltså inte med att utgå från de betydande miljöaspekterna, man behöver även titta på den miljölagstiftning som har beröring med verksamhetens samtliga miljöaspekter. Det gäller även miljöaspekter som uppkom-

mer utanför verksamhetens egna väggar i leverantörsledet och i kundledet. I leverantörsledet kan man till exempel beröras av EU-förordningen REACH som ställer krav på kemiska produkter och kemikalier i varor. Den förordningen omfattar även begränsningsregler för vissa ämnen som kan finnas i varor och som den som köper in varan behöver känna till. I kundledet uppkommer avfall där det finns ett omfattande regelverk kring bland annat producentansvar.

Ansvar för att lagstiftningen följs

Ansvar för att lagstiftningen följs ligger alltid hos företaget

vd och dess styrelse. I fallet med Ryftes så dömdes även två av de anställda som varit direkt ansvariga för miljöbrottet, men företagets vd fick ett hårdare bötesstraff eftersom han ansågs ha gjort för lite för att förhindra brottet.

Även andra chefer kan alltså dömas utifrån vilket ansvar som ingår i deras befattning. I Ryftes-fallet framhöll företaget att de anställda som dömdes hade brutit mot företagets policier och rutiner. Men det räcker inte med att dessa är nedskrivna. Verksamhetens ledning har ansvaret för att se till att de efterlevs i praktiken.

Det finns även ett kunskapskrav i miljöbalkens allmänna hänsynsregler i andra kapitlet. Kunskapskravet innebär att den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska ha tillräcklig kunskap om hur människors

Fem steg till lagefterlevnad

För att säkerställa att er verksamhet följer lagstiftningen behöver man ta fram rutiner och genomföra årliga uppföljningar. Följande steg är väsentliga för att en verksamhet ska ha en god lagefterlevnad:

1. En miljöutredning enligt kraven i SS-EN ISO 14001:2004.
2. Identifiera verksamhetens miljöaspekter utifrån miljöutredningen.
3. Identifiera relevant lagstiftning utifrån miljöaspekterna.
4. Implementera lagar och andra krav i miljöledningssystemet.
5. Regelbunden kontroll av lagefterlevnad.

Straff och miljöstraffavgifter

I miljöbalkens 29:e kapitel finns flera brottsrubriceringar med preciserade påföljder:

- Miljöbrott/grovt miljöbrott
- Brottförseelse mot områdesskydd
- Artskyddsbrott/grovt artskyddsbrott
- Miljöfarlig kemikaliehantering
- Olovlig kemikaliehantering
- Kemikalierregistreringsbrott/grovt kemikaliehanteringsbrott
- Otillåten miljöverksamhet
- Otillåten avfallstransport
- Försvårande av miljökontroll
- Bristfällig miljöinformation
- Nedskräpning/nedskräpningsförseelse

Straff för miljöbrott drabbar fysisk person, till exempel VD, som kan dömas till böter eller fängelse. En juridisk

person kan drabbas av olika former av böter: företagsbot, vite eller miljöstraffavgift. Efter att lagstiftningen skärptes 2007 har flera näringsidkare blivit dömda för olika typer av miljöbrott.

En vanlig påföljd för mindre förseelser är miljöstraffavgifter som kan utdömas av en myndighet i enlighet med förordningen om miljöstraffavgifter, SFS 1998:950.

Beloppet är mellan 1 000 kronor och 50 000 kronor och gäller till exempel förseelser som att lämna in köldmedierapport för sent eller att inte upprätta transportdokument vid avsändning av farligt avfall.

hälsa eller miljön påverkas och kan skyddas.

Miljölagstiftning i ledningssystemet

Men att identifiera vilken lagstiftningen som din verksamhet berörs av och att ha en uppdaterad miljölagförteckning räcker inte för att säkerställa att lagstiftningen verkligen följs.

Ett kritiskt steg är att ta fram tydliga rutiner och instruktioner i verksamhetens miljöledningssystem för hur lagstiftningen ska efterlevas. Man bör sträva efter att göra det så enkelt som möjligt för de anställda att följa lagstiftningen.

Med ett väl utformat och implementerat miljöledningssystem ska de anställda inte behöva sätta sig in i hela miljölagstiftningen. Det räcker med att följa företagets

rutiner och instruktioner för att veta att man efterlever lagkraven. För att säkerställa lagefterlevnaden är det även viktigt att genomföra årliga uppföljningar där just detta kontrolleras. Dålig lagefterlevnad beror ofta på brister och oklarheter i de interna rutinerna.

I SS-EN ISO 14001:2004 står det under kapitel 4.3.2, Lagar och andra krav, att organisationen ska ha rutiner för att identifiera tillämpliga lagkrav och andra krav, samt avgöra på vilket sätt kraven är tillämpliga på miljöaspekterna.

I 4.5.2, Utvärdering av att lagar och andra krav följs, står det att det ska finnas rutiner för att utvärdera att lagkrav och andra krav som organisationen berörs av följs. Dessa utvärderingar ska göras regelbundet och dokumenteras.

AV LOVE LÖNNROTH, GOODPOINT AB

Regler kring miljöfarlig verksamhet

Regler kring miljöfarlig verksamhet finns i miljöbalkens 9:e kapitlet. Miljöfarlig verksamhet innebär användning av mark, byggnader eller fasta anläggningar som innebär utsläpp till mark, vatten eller luft. I förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd delas företag in i olika kategorier beroende på hur miljöfarliga de anses vara. Kategorierna är:

- Tillståndspliktig verksamhet (som delas in A- och B-verksamheter)
- Anmälningspliktig verksamhet (C-verksamheter)
- Fria verksamheter (verksamheter med ringa miljöpåverkan)

För tillståndspliktig verksamhet gäller att verksamheten bedrivs enligt villkor som prövas av mark- och miljödomstolen eller länsstyrelsen

beroende på vilken kategori verksamheten tillhör. Tillsynen utövas av länsstyrelsen för A- och B-verksamheter och av kommunen för C-verksamheter.

Länsstyrelsen kan även delegera tillsynsansvar till kommunen. För alla miljöfarliga verksamheter krävs en årlig miljörapport som verksamheten skickar till tillsynsmyndigheten och som visar hur verksamheten uppfyller de krav som myndigheten ställt.

Miljöfarliga verksamheter ska ha ett egenkontrollprogram enligt de krav som meddelas av tillsynsmyndigheten. Ett miljöledningssystem enligt SS-EN ISO 14001:2004 underlättar egenkontrollen genom att man även genomför interna revisioner och jobbar förebyggande.

Kundernas förtroende

Med relativt blygsamma miljö-sanktionsavgifter och trots allt få fall där miljöbrott lagförs, kan man fundera över om det verkligen är lönt att ägna tid och resurser åt att följa miljölagstiftningen.

Tittar man strikt på de rättsfall som varit handlar det oftast om grova förseelser och det fanns gott om varningssignaler som berörda ledningspersoner valde att bortse ifrån.

Men den stora risken handlar inte om bötesbeloppen eller ens fängelsestraffen. I dag är den största risken att tappa förtroendet hos kunder och andra intressenter.

När man mäter företags anseende, till exempel genom Anseendebarenometern som görs årligen av The Reputa-

tion Institute, ser man att ett dåligt rykte som föregås av en skandal, kan bestå under flera decennier.

Skandia ligger till exempel fortfarande i botten långt efter en stor skandal som gällde en tidigare ledning. ATL, Lantbrukets affärstidning, rapporterade i juli 2009 att Ryftes kund Grönsakshallen Sorunda, som levererar grönsaker till över 800 hotell och restauranger, beslutat att säga upp leveransavtalen med Ryftes så länge utredningen om miljöbrott pågick.

I dag när miljöprofilen är en viktig del av varumärkesvärdet vågar man inte ta in leverantörer med dåligt miljörenommé som riskerar att smitta av sig på det egna varumärket.